

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ У МІЖНАРОДНОМУ ТА ВІТЧИЗНЯНОМУ ДОСВІДІ

Актуальним напрямом практичної діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників в міжнародному та вітчизняному співтоваристві є формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі. Це пов'язано з розширенням видів діяльності підлітків у віртуальному просторі (комунікативна, пошукова, пізнавальна, дозвіллева, ігрова, комерційна, протиправна, спрямована на вдосконалення власної особистості, спрямована на задоволення сексуальних потягів та бажань тощо), прагненням до самостійності та дорослості, експериментів над собою, що призводить до появи ризикованої діяльності як в Інтернет-мережі, так і в реальному житті.

Метою статті є аналіз діяльності міжнародних та вітчизняних організацій, яка спрямована на формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі.

Формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі регламентовано наступними законодавчими документами: Конвенція про кіберзлочинність (2001), Указ Президента України „Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” (2000), „Про заходи захисту інформаційних ресурсів держави” (2000), Закони України „Про Національну програму інформатизації” (1998), „Про захист суспільної моралі” (2003), „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки” (2007), „Про інформацію”, „Про зберігання науково-технічної інформації”, Петиція „Так! – безпечному Інтернету для дітей в Україні” (2008). У більшості законодавчих документів наголошується на необхідності формування правових та організаційних передумов розвитку інформатизації, створення вільного доступу до інформаційного середовища, користування та обміну інформацією, захисту суспільства від кіберзлочинності та розповсюдження продукції, що негативно впливає на підлітків, поширення інформації в підлітковому середовищі щодо правил безпечної поведінки в Інтернет-мережі.

Згідно положень нормативно-правової бази міжнародні та вітчизняні організації та асоціації накопичили певний досвід регламентації діяльності та поведінки в Інтернет-мережі. Серед міжнародних асоціацій, фондів та програм одними з лідерів у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі є

Міжнародна асоціація Інтернет-провайдерів „гарячих ліній” INHOPE, Фонд „Нічії діти”, Програма Європейської комісії „Безпечний Інтернет.

Міжнародна асоціація Інтернет-провайдерів „гарячих ліній” INHOPE координує роботу „гарячих ліній” в Інтернет-мережі в усьому світі та підтримує їх у відповідь на повідомлення про незаконний контент (особливо поширення файлів з дитячою порнографією), з метою зробити Інтернет-мережу безпечнішою для користування. Аналізуючи діяльність асоціації можна виділити наступні завдання асоціації, які сприяють формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі: обмін досвідом „гарячих ліній” у вилученні незаконного контенту в Інтернет-мережі, підтримка нових „гарячих ліній”, обмін повідомленнями від користувачів Інтернет-мережі, створення політики з безпечного користування Інтернет-мережею на міжнародному рівні, підвищення рівня поінформованості користувачів Інтернет-мережі про загрози та небезпеки у віртуальному просторі. Одним із провідних завдань асоціації можна виділити пропаганду користувачів Інтернет-мережі анонімно повідомляти „гарячим лініям” про матеріали, які, як вони вважають, є незаконно опубліковані в Інтернет-мережі (включаючи файли, що містять „дорослий контент”). „Гаряча лінія” гарантує, що питання буде вивченим і в разі визнання контенту як незаконного, він буде переданим у відповідні правоохоронні органи та Інтернет-провайдеру цього контенту. Аналіз змісту діяльності Міжнародної асоціації дозволяє стверджувати, що українські Інтернет-провайдери не мають „гарячих ліній”, які входять до даної асоціації. Проте на офіційному сайті зазначено, що користувачі Інтернет-мережі країн, які не мають таких ліній, можуть надсилати повідомлення до ліній інших країн або ж надавати заяву про незаконний вміст Інтернет-мережі у відповідні правоохоронні органи [1].

На відміну від Міжнародної асоціації Інтернет-провайдерів „гарячих ліній” INHOPE, Програма Європейської комісії „Безпечний Інтернет” має дещо ширшу сферу діяльності, ніж опрацювання повідомлень від користувачів Інтернет-мережі про незаконний контент. Метою програми є сприяння безпечному використанню Інтернет-мережі у підлітковому середовищі через боротьбу з незаконним контентом і спамом в Інтернет-мережі; вивчення ризиків у використанні мобільних телефонів, онлайн-ігор, різноманітних форм спілкування в Інтернет-мережі в режимі реального. Аналіз діяльності Програми показав, що пріоритетним напрямом є боротьба з кіберзалякуванням та пропаганда догляду за поведінкою підлітків в Інтернет-мережі. З цією метою в рамках реалізації програми у 2005 році був створений центр „Безпечний Інтернет”, що здійснює цілий ряд комплексних заходів з безпеки підлітків, які користуються Інтернет-мережею: інформування дітей та їх батьків щодо ризиків Інтернет-мережі, а також підвищення компетенції фахівців щодо безпечного використання Інтернету; надання конкретної допомоги підліткам та їх батькам фахівцями у випадках загрози,

пов'язаних з використанням Інтернет-мережі та мобільних телефонів; вилучення забороненого законом контенту (наприклад, дитяча порнографія, педофілія, інформація, яка пропагує расизм та ксенофобію). Аналіз веб-сайту програми відобразив специфічні завдання у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі, які реалізуються в конкретних заходах [2].

Іншими питаннями у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі займається Фонд „Нічії діти”. З метою визначення заходів, спрямованих на формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі, за ініціативою Фонду були проведені дослідження щодо безпеки дітей в Інтернет-мережі, які слугували впровадженню загальнонаціональної інформаційної кампанії „Дитина в Мережі”. Інформаційна кампанія передбачає на меті проведення навчальних курсів для фахівців з питань попередження сексуальної експлуатації дітей в Інтернет-мережі. Таким чином, можна стверджувати про те, що провідним напрямом діяльності Фонду у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі є підготовка спеціалістів до формування безпечної поведінки в Інтернет-мережі [3].

Аналіз міжнародних програм та асоціацій дає можливість визначити основні напрями діяльності у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі, які впроваджуються на міжнародному, державному та індивідуальному рівнях: створення політики на міжнародному рівні з безпечної діяльності в Інтернет-мережі; координація роботи „гарячих ліній” та пропаганда надсилання анонімних повідомлень щодо незаконного контенту в Інтернет-мережі; боротьба з незаконним контентом та спамом; підготовка фахівців до формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі; інформування користувачів Інтернет-мережі про загрози та небезпеки віртуального простору; надання допомоги підліткам та батькам у випадках потрапляння у ризики Інтернет-мережі.

Формуванням безпечної поведінки українських підлітків в Інтернет-мережі займаються такі вітчизняні організації: Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії „Ла Страда Україна”, проект „Скарга.ua”, компанії „Майкрософт Україна”, „Київстар” та інші.

Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії „Ла Страда Україна” має на меті збір інформації про факти розповсюдження дитячої порнографії в Інтернеті з метою блокування негативного контенту. З цією метою кожен користувач Інтернету може повідомити про випадки дитячої порнографії в Інтернет-мережі, зателефонувавши за номером або надіславши інформацію за допомогою спеціальної форми. Також користувачі мають змогу переглянути новини у сфері протидії дитячій порнографії та розміщення її в Інтернет-мережі, ознайомитися з законодавчою базою, правилами безпечної поведінки в Інтернеті, звітом роботи Електронної гарячої лінії [4]. Такі напрями роботи щодо

формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі присутні в проаналізованих нами міжнародних організаціях та програмах.

До формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі в 2008 році долучилася компанія „Майкрософт Україна”, яка заснувала Коаліцію за безпеку дітей в Інтернеті та проект „Безпека дітей в Інтернеті”. Проект „Безпека дітей в Інтернеті” включає цілий ряд заходів, спрямованих на навчання дітей, вчителів та батьків правилам безпечного користування Інтернетом. В рамках програми тренери-волонтери проводять тренінги з формування безпечної поведінки в Інтернет-мережі для дітей, їх батьків та вчителів. Першим кроком Коаліції став запуск у квітні 2008 року веб-сайту „Онляндія – безпечна веб-країна”, де представлені інформаційні матеріали для дітей, їхніх батьків та вчителів. Також сайт пропонує інструкції до налаштування веб-сервісів, які допоможуть користувачам Інтернет-мережі захистити себе від небажаного контенту [5].

Програма „Безпека дітей в Інтернеті”, ініційована оператором та провайдером Інтернет „Київстар”, націлена навчити дітей правилам онлайн-безпеки та сприяти створенню території безпечного Інтернету для освіти та розвитку. У рамках програми „Київстар” розробляє навчальні матеріали та активно проводить інформаційну роботу серед дітей, вчителів та батьків з пояснення основних правил онлайн-безпеки. З метою формування безпечної поведінки в Інтернет-мережі компанія „Київстар” опублікувала на власній веб-сторінці правила он-лайн безпеки для батьків та дітей; умови підключення послуги „Батьківський контроль”, яка дозволяє захистити дітей від Інтернет-сайтів у мобільному телефоні, що пропагують жорстокість, насилля, порнографію та розповсюджують інший негативний контент [6].

Проведений нами аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі дає змогу визначити спільне у роботі організацій, асоціацій, фондів та програм: створення політики з безпечної діяльності в Інтернет-мережі на національному рівні, інформування користувачів Інтернет-мережі про особливості діяльності та ризики в Інтернет-мережі, надсилання інформації на „гарячі лінії” про незаконний контент, підготовку спеціалістів до формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі. На нашу думку, інформування є однією зі складових формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі, яке сприяє забезпеченню достатнього рівня обізнаності користувачів Інтернет-мережі про ризики віртуальної діяльності, проте не сформує безпечну поведінку підлітків в Інтернет-мережі.

Проте, порівнюючи зміст діяльності міжнародних та вітчизняних організацій, нами було виокремлено ряд заходів, які не впроваджуються українськими організаціями з метою регламентування діяльності користувачів Інтернет-мережі та формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі: координація роботи веб-сайтів та їх змістове

наповнення; створення єдиної мережі „гарячих ліній; боротьба з незаконним контентом та спамом; надання допомоги підліткам та батькам у випадках потрапляння у ризики Інтернет-мережі; формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі за методом „рівний-рівному”.

Список використаної літератури

- 1. International Association of Internet Hotlines INHOPE** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inhope.org/gns/home.aspx>
- 2. Програма Європейської комісії „Безпечний Інтернет”** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.saferinternet.org/>
- 3. Фонд „Нічії діти”** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fdn.pl/pl>
- 4. Електронна гаряча лінія з протидії дитячій порнографії «Ла Страда Україна»** [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://internetbezpeka.org.ua>
- 5. Онляндія** – безпечна веб-країна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.onlandia.org.ua/SocialAction/Details/>
- 6. Безпечний Інтернет** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bezpeka.kyivstar.ua/>

Снітко М.А. Особливості формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі у міжнародному та вітчизняному досвіді

В статті наводяться міжнародні та вітчизняні нормативно-правові документи, які регулюють діяльність користувачів Інтернет-мережі. Автор аналізує та виокремлює напрями діяльності міжнародних та вітчизняних організацій у сфері формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі; на основі аналізу виокремлює спільні та відмінні напрями такої діяльності та визначає ряд заходів, які необхідні для регламентування діяльності користувачів Інтернет-мережі та формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі.

Ключові слова: Інтернет-мережа, безпечна поведінка, організація, асоціація, програма.

Снитко М.А. Особенности формирования безопасного поведения подростков в Интернет-сети в международном и отечественном опыте

В статье перечислены международные и отечественные нормативно-правовые документы, регулирующие деятельность пользователей Интернет-сети. Автор анализирует направления деятельности международных и отечественных организаций в сфере формирования безопасного поведения подростков в Интернет-сети; на основе анализа выделяет общие и отличительные направления такой деятельности и определяет ряд мероприятий, необходимых для регламентации деятельности пользователей Интернет-сети и формирования безопасного поведения подростков в Интернет-сети.

Ключевые слова: Интернет-сеть, безопасное поведение, организация, ассоциация, программа.

Snitko M.A. The particularities of formation safe teenagers' behaviour in the Internet in the international and national experience

In the article presented the international and national laws, which regulate the activities of Internet users. The author analyzes and identifies the directions of activities of national and international organizations in the sphere of formation safe teenagers' behaviour in the Internet; by analyzing the author identifies differences and directions of such activities and identifies the number of activities that are necessary for regulate the activity in the Internet and formation safe teenagers' behaviour in the Internet.

Keywords: Internet, safe behaviour, organization, association, program.